
ФАКТОРИ ОПРЕДЕЛЯЩИ ИНВЕСТИЦИОННАТА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ НА ОБЩИНИТЕ*

ДЕНИЦА П. ЗАГОРЧЕВА, СТОЯН КР. КРАЙЧЕВ

FACTORS DETERMINING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE MUNICIPALITIES

DENITSA P. ZAGORCHEVA, STOYAN KR. KRAICHEV

ABSTRACT: The factors through which is possible to determine the investment attractiveness in the municipalities in Bulgaria are analyzed and synthesized in this report. It is suggested to include in the applied factors so far also the political and other factors.

KEYWORDS: investment attractiveness; investments.

През последните години се наблюдава засилен интерес към въпросите, свързани с повишаване инвестиционната привлекателност (ИП) на общините в България в стремежът им да привличат чуждестранни инвеститори.

Основният интерес на настоящата разработка е ориентиран към систематизиране на факторите определящи ИП на общините и възможностите за тяхното управление.

С нарастването на актуалността на ИП се увеличава и интереса към теоретичното и емпирично изследване на отделни нейни аспекти. В преобладаващата си част научните изследвания са насочени към проблемите на ИП на отделните страни и в по-малка част фокусират вниманието си към ИП на общините. Поради това липсва единно мнение за определяне на факторите, от които зависи ИП на общините, а от друга страна няма достатъчно публикации, които да предоставят такава информация.

Необходимостта от запълването на тези празнини е основната цел на изследването. Получените резултати могат да се използват за вземане на решения, свързани с фомиране на препоръки за местните органи на управление, за това как да привлекат чужди инвеститори чрез повишаване конкурентноспособността на общините.

В икономическата литература [1,2,3,5,6] се посочва широк спектър от дефиниции за инвестиционна привлекателност на регионите (общините). В интегрален аспект може да се обобщи, че тя е резултат от влиянието на различни икономически, социални, правни и други фактори, които определят предпоставките за инвестиционна дейност в общините и степента на риск на инвестициите.

Анализирайки различни определения можем да обобщим, че инвестиционната привлекателност е съвкупност от различни условия за инвестиции в общините, които са специфични за всяка една от тях в зависимост от местоположението и притежаваните фактори. Тази привлекателност има реално измерение, реален характер и пряко рефлектира върху решенията на инвеститорите.

На регионално, местно ниво това са двустранни отношения между инвеститора, органите на местна власт и другите участници в инвестиционния процес.

Според института по международна икономика в Хамбург (Hamburg Institute of International Economics) [7] рейтинга за инвестиционна привлекателност (BDO) определя

* Статията е финансирана от НИП вх.№ РД-08-107/05.02.2016 на ШУ „Епископ Константин Преславски”

на България 55-то място между 174 страни, включени в изследването. Затова инвестиционната дейност е слаба и не решава задачите за радикално повишаване на икономическия ръст на страната. Решението е чрез удвояване на темповете за привличане на нови инвестиции.

За тази цел е необходимо да се повиши инвестиционната привлекателност на общините – съвкупността от икономически, юридически, организационни, социални и политически условия, които действат пряко върху динамиката и структурата на инвестициите във всяка една от тях. Това налага да се подобрят обективните предпоставки за навлизане на инвестиции в общините, т.е. да се подобрят факторите за инвестиционна привлекателност и намали инвестиционния риск чрез тяхното управление. Следователно за всяка инвестиция ще има различен инвестиционен климат, понеже инвеститорите не преследват еднакви цели. Едни от тях решават социално-икономически задачи при минимални средства за инвестиране, а други се стремят да получат максимална печалба и да останат на пазара за дълъг период от време.

От гореизложеното се вижда, че инвестиционната привлекателност на всяка община трябва да изпълнява две противоположни цели – да бъде постоянна за продължителен период от време и гъвкава, като отразява промените във факторите, които я формират.

Но днес в България силно е изразено свойството на синергизма, т. е. съвместното действие на общия инвестиционен климат на националната икономика относно съвкупността от инвестиционната привлекателност на отделните общини. Самият инвестиционен климат е резултат от влиянието на регионалните фактори и политики. В зависимост от тяхното взаимодействие се формира инвестиционната привлекателност на общините – позитивна или негативна.

След децентрализацията на местната власт, нараства ролята на отделните общини за преодоляване на социално-икономическите проблеми в тях. Това налага те да се диференцират като привлекателни за активни инвестиции чрез подобряване на тяхната инвестиционна привлекателност. В икономическата литература [5,6] са посочени различни методи за групиране на факторите, които влияят върху тази привлекателност на регионите.

В свое изследване за развитие на 28-те области в България, Институтът за пазарна икономика (ИПИ) е акцентирал на 12 групи с 63 показателя [4].

Групирането на факторите според тяхната значимост е субективна оценка на всеки инвеститор. Анализът на резултатите от изследването на ИПИ показва, че най-същественният фактор за инвестиционна привлекателност за инвеститорите е географското и инфраструктурно положение на областите. Според изследването най-много инвестиции (освен София) са привлечени в Бургас, Варна, Габрово, Стара Загора, Пловдив, Перник и Пазарджик. Вижда се, че това са области обхванати от автомагистрала „Тракия“ и „Струма“.

Резултатите показват широкия диапазон, в който варират отделните показатели и взаимодействието на разнопосочни тенденции. Това се проявява в широкото разслоение на регионите по обема на привлечените инвестиции и тяхното усвояване. Поради това сравнителната оценка за перспективите за инвестиции в различните общини, на базата на анализа на отделните критерии е трудна и може да се окаже дори безполезна – по едни показатели общината може да бъде добра за инвестиции, а по други – не.

За решаването на този проблем е необходимо да се прилага единна методика, която да включва в себе си максимален брой фактори, които определят ИП на всяка отделна община.

На фиг.1 е показано предложение за групиране на факторите за определяне инвестиционната привлекателност на общините в България.

Фиг. 1. Модел на факторите, определящи инвестиционната привлекателност на общините

В модела са селектирани 6 основни фактора, като всеки от тях може да съдържа различен брой подфактори, които оказват определящо влияние върху него.

Социално-икономическите фактори определят жизнения стандарт на населението: доходи, здравно осигуряване, условия на живот, криминогенната обстановка и др.

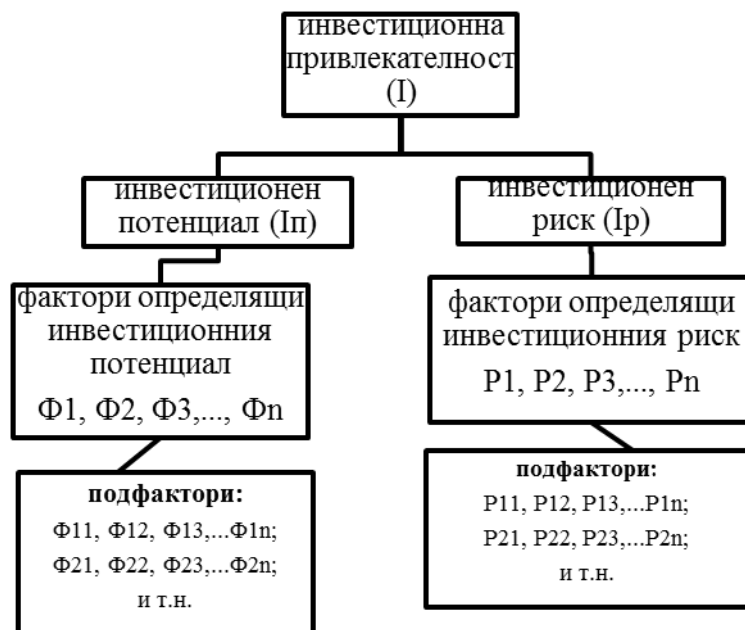
Отчитайки съществуващата реалност в България предлагаме да се отчитат и политическите фактори, които характеризират отношението на държавата към местната власт, степента на обществено доверие в централната и местна власт, междуетническите и религиозни отношения и нивото на социална стабилност в отделните общини.

Инвестиционната привлекателност на всяка община се определя до голяма степен от икономическата политика на общината. Активното привличане на иновации и иновативни технологии се отразява върху създаването на дългосрочни икономически фактори за развитието на всяка община

Анализа на синтезираните фактори (фиг. 1) позволява те да се групират спрямо общината на външни и вътрешни. Това основно диференциране служи да се определи собствения инвестиционен потенциал и рисковете за общината, а от тук и нейната инвестиционна привлекателност.

Влиянието на външните фактори е резултат от глобализацията, която в последните години е един от ключовите процеси на световната икономика. Въздействието на този процес рефлектира първоначално върху националната икономика и след това върху общините. Това закономерно се отразява и върху инвестиционната привлекателност на отделните общини.

Основните вътрешни фактори включват географското положение на общината, нивото на развитие на инфраструктурата, потенциалните пазари на продукцията.

Фиг. 2. Зависимост между ефективността на инвестициите и инвестиционния потенциал

На фигура 2 е показана зависимостта на инвестиционната привлекателност на общините от инвестиционния потенциал и ефективността на инвестициите чрез инвестиционния риск.

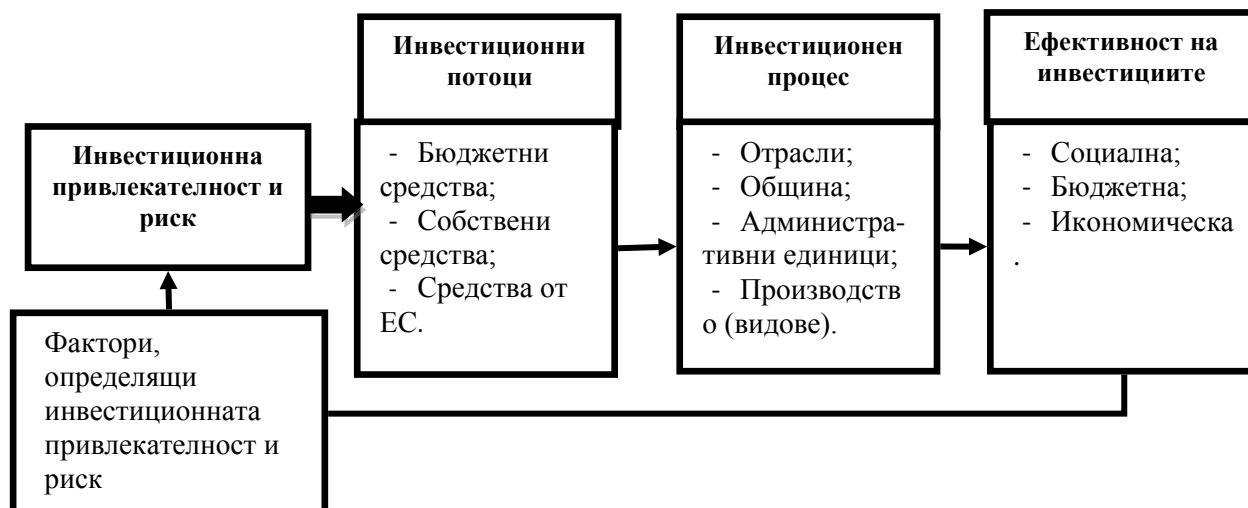
От анализа на фигура 2 се вижда, че за да се оцени инвестиционната привлекателност на общините е необходимо да се анализират нейните съставни – инвестиционен потенциал, който оказва пряко влияние върху привличането на инвестиции и риска, който ги съпътства.

Съвкупността от отделните подфактори формира съответният инвестиционен потенциал, който се натрупва от отделните потенциали: труд, суровини, инфраструктура, производство и др. Сумарно факторите могат да се обединят в общ рейтинг на инвестиционната привлекателност на всяка община като се отчитат и различните рискове, които са резултат от различните условия на развитие на общините. Чрез получените рейтинги се анализира инвестиционния климат, чрез който се определя и рейтинга на инвестиционната привлекателност.

За да се повиши инвестиционната привлекателност е необходимо тя да се управлява чрез органите на местната власт, а някои фактори и от централната власт. Във връзка с това групираме факторите според интензивността на тяхната възможност за промяна на: бързо, умерено и бавно променящи се. Непроменливите (постоянните) фактори (географско положение на общината, климатичните условия, природните ресурси) е невъзможно да бъдат управлявани и всеки инвеститор трябва да ги приеме за даденост.

Останалите фактори могат да се управляват в зависимост от скоростта на промяната си-например наличието на пътища, електропроводи, наличие на иновации, структура на населението, ниво на интелектуален капацитет, насърчаване на предприемачеството в общината и др.

На фиг. 3 е предложен модел за управление на този процес.

Фиг. 3. Модел за управление инвестиционната привлекателност на общината

От фиг. 3 се вижда, че подобряването на инвестиционната привлекателност е функция от повишаване ефективността на използването на включените в нея фактори, подобряване условията за функциониране на бизнеса и минимизиране рисковете на инвестициите.

От съществено значение е финансовото осигуряване на високотехнологичните производства и стимулиране на малките и средни предприятия, които развиват тези производства.

В заключение могат да се направят следните изводи:

1. Предложеният модел (фиг. 1), представящ комплексно въздействието на различните фактори, може да се използва като база за определяне на коефициента на инвестиционната привлекателност на дадена община.

2. Предложеният модел (фиг. 3) е база за активен подход при идентифициране инвестиционната привлекателност на дадена община, нейните приоритетни направления и тяхното управление.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Петранов Ст., Караиванов В.** Ръководство по инвестиции. „Класика и Стил“, С., 2010
2. **Петранов Ст.** "Инвестиции. Теория и практика на финансовите инструменти и пазари", „Класика и Стил“, С., 2010
3. **Ушаков И.** Как да привлечем инвестиции. „Сиела“, С., 2013
4. **Николова Д., Цветков А., Ганев П. и др.** Регионални профили: показатели за развитие. „Неда арт“ ЕООД 2014 г.
5. **А.Н., Пасяда Н.И.** Инвестиционна привлекателност региона. Санкт-Петербург 2008
6. **Чиненов М.В.** Инвестиции: учебное пособие. М.: КНОРУС, 2007.
7. **URL:** www.mediapool.bg/bulgaria-e-55-ta-po-ikonomicheska-svoboda-v-sveta-news22988